

Kui astril on laigulised lehed

Minu astreid on tabanud isemoodi häda. Algul olid lehtedel kollasevõitu ebakorrapäraseid laigud. Mõned neist paistsid kuidagi õhukesed ja läbipaistvad. Nädalapäevad hiljem muutus osa laike pruuniks ja mustaks. Lõpuks need lehed, millel oli palju laike, kuivasisid ja jäid taimele rippuma. Oied ei ole ka normaalse väljanägemisega. Mis haigus see niisugune on? Kas põhjus võib olla ilmastikus?

Vastab

VÄINO PALLUM

Kirjeldatud kahjustustunnused, eeskätt lehtedel olevate laikude läbipaistvus, viitavad asjaolule, et siin ei ole tegemist mitte lehe-laiktõvedega (kuiv-, ümar-, või helelaikus), vaid hoopis krüsanteemi närbussi (*Aphelenchoides ritzemabosi*) kahjustusega. See silmale nähtamatu pisike pahategija kiusab tavaliselt krüsanteemi, millele viitab ka tema nimi.

Närbuss on ca 1 mm pikkune, 0,02–0,05mm läbimõõduga nematood ehk ümaruss, kes tegutseb paljude taimede maapealsete osade kudedes. Peamiselt imeb ta taimemahla lehekoos.

Lehtedele tekivad nurgelised, lehesoontest piiratud, algul kollakad ja vastu valgust vaadates klaasjalt läbipaistvad laigud. Need suurenevad pidevalt ja nekrotiseeruvad – muutuvad tumepruuniks või mustjaks. Kahjustuse süvenedes laikudega lehed hävivad ja jäävad kauaks varrele rippu.

Närbussi kahjustus algab tavaliselt alumistest lehtedest. Uutele lehtedele kanduvad paharetid vihma või kastmisvee tilkadega ja sisenivad õhulõhede kaudu.

Kahjurile meeldib maiustada ka õisikupungades ja õisikutes. Mahla imemise tagajärjel jäävad õisikud väikeseks, on äbarikud ja ebasümmeetrilised või õiepungad ei avane üldse. Tugeval kahjustusel õiepõhjad pruunistuvad ja õisikud kuivavad.

Närbussid munevad taimekoe sisse. Seal toimub kahjuri kogu arengutsüklil. See kestab tavaliselt 2–4 nädalat, soodsais oludes 10–15 päeva. Kasvuperioodi jooksul võib areneda palju põlvkondi (6–10). Esimene kahjustuspilt võib ilmuda juba juuli algul.

Paharet säilib taimejäätmes ja mullas kuni 7 kuud ja kandub edasi ka istikutega. Esmasnakkus võib

samuti tulla umbrohtudelt – neil võib areneda närbussi püsipopulatsioon.

Krüsanteemi närbuss kahjustab paljusid lilli: astreid, krüsanteemi, daaliaid, pojenge, flokse, begooniaid, priimulaid, hortensiaid, kliiviaid. Harva võib ta toituda ka maasikalehtedes ja -vartes, kuigi peategelane on seal siiski maasika-närbuss (*Aphelenchoides fragariae*), aga ka mustal sõstral.

Umbrohtudest maitsevad närbussile vesihein, iminõges ja põld-piimohakas.

Tõrjeks kõrvaldage ja põletage närbussist kahjustatud lehed ja taimed. Taimede kastmisel vältige veepritsmete sattumist lehtedele, vartele ja õisikutele. Sellega hoiate ära närbussi väljumise lehtedest ja takistate nende kandumist kastmisveega veel asustamata lehtedele ja taimedele.

Abi saab ka astrite vahele istutatud peulildest ja mungalildest. Need pidurdavad närbussi paljunemist. Kindlasti vahetage igal aastal astrite kasvukohta ja ärge laske umbrohtudel vohama hakata. Hoolitsege regulaarse mullaharimisega, et tärkavad umbrohud kaotaksid varakult eluvõime.